

Toespraak door H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden

Viering van het 225-jarig jubileum van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, Rotterdam, 4 april 2009

Het Nationaal Onderwijsmuseum te Rotterdam

Voorzitter, Mijnheer de Commissaris, Mijnheer de Burgemeester, dames en heren,

Zoals de professoren Visser en Thijssen al zo eloquent verwoordden: van het verleden kunnen we leren. Deze wijsheid werd ook mij nog eens duidelijk ter voorbereiding van vandaag. U weet als geen ander hoe visionair Jan Nieuwenhuijzen was als initiatiefnemer van uw bijzondere organisatie. Het genootschap dat hij voor ogen had, moest mensen die daartoe zelf niet de mogelijkheid hadden, helpen om kennis te verwerven door hen te voorzien van (school)boeken in eenvoudige taal. 225 jaar later is de gedachte van boeken in eenvoudige taal nog even relevant: zo reikte ik vorige week de eenvoudige versie uit van het boek De Voorlezer van Bernhard Schlink aan twee voormalig laaggeletterden. Het boekje maakt deel uit van de "Leeslicht" versie van Stichting Lezen & Schrijven, dat literatuur in eenvoudige taal laat omzetten. Plus ça change...!

Uw doelstellingen blijven inspirerend en relevant, en ik wil u dan ook heel hartelijk gelukwensen met uw 225-jarig jubileum. Ik kan mij voorstellen dat het niet altijd eenvoudig is om de juiste balans te vinden tussen het behouden van kernwaarden en missie, en toch mee te gaan met de tijd - zeker in een samenleving die constant en snel verandert. Dit vraagt om het vermogen in de spiegel te kijken en zich te blijven realiseren waarom u bestaat. Daarmee doet u uw naam eer aan: het dienen van het algemene doel en de mensen om wie het gaat, waarbij de organisatie het instrument is om dat te bereiken. U streeft naar samenwerking en onderstreept het belang van activiteiten op lokaal niveau. Velen plukken de vruchten van deze werkwijze.

U wilt mensen door educatie meer weerbaar te maken in hun maatschappelijk functioneren om hun deelname aan de samenleving te bevorderen. Uw inzet op sociale cohesie via educatie initiatieven heeft een dubbele positieve uitwerking. Allereerst natuurlijk de mensen die hier baat van hebben. Maar ook de inzet van de vele vrijwilligers in de besturen en activiteiten van de Nutsdepartementen bevordert het maken van verbindingen in gemeenschappen.

Doordat u zo dichtbij mensen en hun omgevingen staat, heeft u een schat aan kennis over wat er leeft in onze samenleving - van educatie tot Europa, van diversiteit tot duurzaamheid. Mijn idee kan alleen maar zijn - voor zover u dat niet al doet - deel die kennis; juist oprechte stemmen die het algemeen belang dienen zijn zo nodig.

Dan kort iets over laaggeletterdheid - zoals u weet zijn er talloze raakvlakken met uw doelstellingen. Ik kom zo met een paar cijfers. Maar lezen en schrijven gaat veel dieper dan aantallen:

- Wij kunnen niet voor lief nemen dat iedereen opgroeit met een gevoel van eigenwaarde. Deelnemen aan de samenleving is belangrijk. Maar dat kan alleen als mensen het gevoel hebben dat ze er genoeg toe doen om deel te nemen. Niemand verdient het om te leven met schaamte en in isolement. Om je eenzaam te voelen en te denken dat je de enige bent met een probleem. Natuurlijk is het ook aan mensen zelf om iets aan hun taalachterstand te doen. Maar als het om zo'n grote groep mensen gaat zoals het geval is, dan is het niet alleen een kwestie dat niemand het verdient om in isolement te leven... nee, dan raakt het de hele samenleving. Dan is het dus aan de samenleving als geheel, om hier iets aan te doen.

- Om sociale cohesie te bereiken moeten wij elkaar iets gunnen - succes, geluk, ruimte. Maar is het niet gemakkelijker iemand iets te gunnen als je zelfvertrouwen hebt en je sterk en veilig voelt? Leren lezen en schrijven van kinderen en volwassenen voedt zelfvertrouwen en het gevoel van zelfstandigheid. Hoe beter uitgerust individuen, hoe sterker onze samenleving.

Ook bij Stichting Lezen & Schrijven staat de mens centraal in alles wat wij doen. Het gaat om anderhalf miljoen volwassenen in Nederland die niet genoeg kunnen lezen en schrijven om geheel zelfstandig te kunnen functioneren in de samenleving. Hiervan zijn 1 miljoen mensen geboren en getogen in Nederland. Het gaat ook om de kinderen. Teveel van hen verlaten nog de basisschool met een leesachterstand: een kwart van de kinderen begint - en verlaat - de basisschool met een taalachterstand van twee jaar. Maar vertellen deskundigen ons niet dat in principe ieder kind kan leren lezen en schrijven?

Dit is een onnodige en ook een ongemakkelijke waarheid voor een welvarend land als Nederland - en vele andere westerse landen. Wij moeten durven erkennen dat een grote groep laaggeletterde klanten, kiezers en burgers onvoldoende kan participeren in onze maatschappij. Samen moeten wij dit kunnen aanpakken. Het zal ons ook helpen om naar de kern te gaan van belangrijke vraagstukken als jeugdwerkloosheid, voortijdig schoolverlaten, drempels tot deelname door mensen die op latere leeftijd naar ons land zijn gekomen en armoede. Taal en taalvaardigheid helpen om aansluiting te vinden, om meer te durven, te ondernemen, om zelfstandiger te functioneren - thuis, in je omgeving en op je werk.

Educatie begint bij de geboorte. Lezen en schrijven is daar één aspect van. Het begint met voorlezen, daarna moet het een prioriteit blijven - van onderwijs, naar de werkomgeving en volwasseneneducatie. Want alleen met een leven lang leren kunnen wij ons constant aanpassen aan de eisen van een veranderende samenleving.

Via Stichting Lezen & Schrijven ga ik graag de dialoog aan hoe de Nutsdepartementen kunnen bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. De ongemakkelijke waarheid houdt het taboe rond laaggeletterdheid in stand, wat een omvangrijke en structurele aanpak bemoeilijkt. Het begint dus bij erkenning en bewustzijn.

In een tijd van complexiteit en onzekerheid, is samenhang en bruggen bouwen belangrijker dan ooit. Hebben wij niet allen de individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheid om sociale cohesie inhoud te geven? Om naar elkaar te kijken, te luisteren en daar ook naar te handelen? Educatie en geletterdheid gaan naar het hart van de samenleving en onze democratie. En laten wij het niet vergeten: iedereen verdient een eerste, tweede en ook een derde kans - dat is in ons aller belang.

Vandaag is - heel terecht - een feestelijke dag. Met stevige wortels en een blik op nu en de toekomst heeft uw bijzondere organisatie alle reden om feest te vieren. Ik wens u een inspirerend en daadkrachtig jubileumjaar!

Dank u wel.